

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบรรเลงดนตรีที่เรียกว่า เดี่ยว ก็คือการบรรเลงเครื่องดนตรีอย่างใดอย่างหนึ่งในจำพวกที่บรรเลงเป็นทำนอง เช่น ปี่ ระนาด มโหรี ซอ จะเข้ แต่เพียงคนเดียว ส่วนเครื่องดนตรีจำพวกบรรเลงกำกับจังหวะเช่น ฉิ่ง โทน ระมะนา สองหน้าถึงแม้จะร่วมบรรเลงไปด้วย ก็ยังถือว่าเป็นการบรรเลงคนเดียว และยังเรียกว่าเดี่ยว

การบรรเลงเดี่ยวก็คือการบรรเลงเครื่องดนตรีชนิดใดชนิดหนึ่งเพียงคนเดียว ไม่นับเครื่องกำกับจังหวะ แต่การบรรเลงคนเดียวที่ควรจะเรียกว่าเดี่ยวนั้นควรมีองค์ประกอบดังนี้

๑. บรรเลงเพื่ออวดทาง คือทำนองไพเราะน่าฟัง วิธีดำเนินทำนองพลิกแพลงโลดโผน หรือวิธีใด ๆ ที่ทำยาก ข้อนี้เป็นของครูผู้ปรับปรุง(หรือเป็นของผู้เดี่ยวเอง)

๒. อวดความแม่นยำ ข้อนี้เป็นของผู้บรรเลง จะต้องแม่นยำในการจดจำทำนองและวิธีการบรรเลงทุกอย่างได้โดยไม่มีผิดพลาด

๓. อวดความสามารถ หมายความว่า วิธีการบรรเลงต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นโลดโผนหรือยากเพียงไร ก็สามารถบรรเลงได้อย่างชัดเจน ถูกต้อง ทุกวรรคทุกตอน ข้อนี้ถือเป็นข้อสำคัญของผู้บรรเลง(มนตรี ตราโมท, ๒๕๓๑:๕-๖)

การเดี่ยวเครื่องดนตรีโดยเฉพาะประเภทเครื่องตีและเครื่องเป่านั้น จะมีส่วนประกอบของทำนองที่สำคัญ ๒ ส่วนด้วยกัน ส่วนแรกจะเริ่มด้วยทำนองที่อยู่ในอัตราจังหวะที่ช้า ลีลาของทำนองคล้ายกับการเอื้อนของการขับร้อง ซึ่งเรียกว่า “ทางหวาน” หรือ “ทางโอด” สำหรับในส่วนที่สองนั้น ลีลาการดำเนินทำนองจะอาศัยกลวิธีการบรรเลงแบบ “เก็บ” ซึ่งจะมีกระแสวิงที่ถี่และยืด และจะเพิ่มอัตราจังหวะให้มีความเร็วมากขึ้น นอกจากนั้น ยังมีประเภทของเพลงเดี่ยวอื่น ๆ ที่มีลักษณะของการดำเนินทำนองแตกต่างออกไปจากเพลงเดี่ยวโดยทั่วไป คือ จะไม่บรรเลงในส่วนของทางหวานและทางเก็บ แต่จะดำเนินทำนองแบบเก็บและแบบลอยจังหวะ เช่น เพลงเดี่ยวเชิดนอก เพลงเดี่ยวกราวโน เป็นต้น

ในบรรดาเครื่องดนตรีต่าง ๆ ที่จะนำมาบรรเลงในเพลงเดี่ยวนั้น มีทั้งเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์และวงเครื่องสายไทย ในวงปี่พาทย์มีเครื่องดนตรีประเภททำทำนองที่สามารถนำมาบรรเลงเพลงเดี่ยวหลายชนิดด้วยกัน ได้แก่ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม มโหรีใหญ่ มโหรีเล็ก และปี่

ปี่ไทยมีหลายชนิด ได้แก่ ปี่ใน ปี่นอก ปี่กลาง ปี่นอกต่ำ ปี่ชวา ปี่มอญและปี่จอน แต่ละชนิดมีที่ใช้ต่างกัน วิธีการเป่าและขั้นตอนในการฝึกหัดก็แตกต่างกันไปด้วย

๑. ปี่ใน ใช้บรรเลงในทางใน

๒. ปี่กลาง ใช้บรรเลงในทางกลาง

๓. ปี่นอกต่ำ ใช้บรรเลงในทางนอก

๔. ปีนอก ใช้บรรเลงในทางนอก
๕. ปี่ชวา ใช้บรรเลงในทางชวา
๖. ปี่มอญ ใช้บรรเลงในทางเพียงออ
๗. ปี่ไฉน ใช้บรรเลงในทางเพียงออ (เฉพาะในพระราชพิธี)

ปีทั้ง ๗ ชนิดนี้เมื่อจัดให้เข้าหมวดหมู่ตามลักษณะและวิธีการเป่าแล้วจะแบ่งได้เป็น ๒ ประเภทคือ

๑. ประเภทลักษณะการใช้นิ้วไม่เรียงตามลำดับ เมื่อไล่เสียงทั้งขึ้นและลงได้แก่ ปี่ใน ปี่กลาง ปี่นอกต่ำ ปี่นอก

๒. ประเภทลักษณะการใช้นิ้วเรียงตามลำดับ เมื่อไล่เรียงเสียงขึ้นและลงได้แก่ ปี่มอญ ปี่ชวา ปี่ไฉน(บุญช่วย โสวัตร,๒๕๒๕:๑๑๐-๑๑๑)

บรมครูทางด้านดนตรีไทยที่มีชื่อเสียงด้านการเป่าปี่ในในอดีต ได้แก่

๑. พระประดิษฐไพเราะ(มี ดุริยางกูร)
๒. พระยาประสานดุริยศัพท์ (แปลก ประสานศัพท์)
๓. พระยาเสนาะดุริยางค์(แจ่ม สุนทรวาทิน)
๔. พระสรเพลงสรวง(บัว กมลวาทิน)
๕. ครูเทียบ คงลายทอง
๖. ครูเทวาประสิทธิ์ พาทยโกศล
๗. ครูโชติ ดุริยประณีต
๘. ครูจำเนียร ศรีไทยพันธุ์ เป็นต้น

และครูทางด้านดนตรีไทยที่มีชื่อเสียงด้านการเป่าปี่ในในปัจจุบัน ได้แก่

๑. เรือตรีสุวิทย์ (สอิ่ง) แก้วกระมล
๒. ครูบุญช่วย โสวัตร
๓. ครูป๊อ คงลายทอง
๔. ครูสิงหนัด ตั้งขันธ์ชัย
๕. ครูสุวัฒน์ อรรถกฤษณ์
๖. ครูชนะ ชำนิราชกิจ
๗. อาจารย์ไพฑูร อุณหะกะ เป็นต้น

ดังนั้น คีตกวีและนักดนตรีไทยที่มีชื่อเสียงดังกล่าว จึงได้คิดประดิษฐ์ทำนองเพลงเดี่ยวที่มีความเหมาะสมกับปี่ในเป็นเพลงเดี่ยวต่าง ๆ มากมาย เพลงเดี่ยวต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นล้วนมีความไพเราะ และได้รับความนิยมมาตั้งแต่ครั้งโบราณกาลและส่วนใหญ่เพลงเดี่ยวต่าง ๆ ของปี่ในจะเป็นเพลงในอัตราจังหวะสามชั้น อัตราจังหวะสองชั้น หรือเป็นเพลงเถา เพลงที่เป็นหน้าทับปรบไก่และหน้าทับสองไม้ ซึ่งได้แก่เพลงเดี่ยวแขกมอญ เดี่ยวสารถิ์ เดี่ยวพญาโศก เดี่ยวพญาครวญ เดี่ยวลาวแพน

เดี่ยวเชคนอก เดี่ยววิเวกเวหา เดี่ยวสาธิตาชมเดือน ฯลฯ แต่ต่อมา ได้มีการนำเอาเพลงประเภท เพลงหน้าพาทย์มาประดิษฐ์เป็นเพลงเดี่ยว คือ เพลงเดี่ยวกราวใน

เพลงกราวใน เป็นเพลงหน้าพาทย์ประเภทกราว จัดเป็นเพลงหน้าพาทย์ที่ประกอบ อากัปกริยาของตัวละครฝ่ายยักษ์ มีอัตราจังหวะสองชั้น ใช้ประกอบการยกทัพตรวจพลของทัพฝ่าย ลงกา ซึ่งเป็นตัวละครฝ่ายยักษ์ ลักษณะทำนองแสดงความมองอาจ สง่างาม และฮึกเหิม เพลงนี้ยังใช้เป็นเพลงอันดับที่ ๑๗ ในเพลงชุดโหมโรงเย็น ซึ่งมีความหมายถึงการเสด็จมาของเทพเจ้าฝ่ายอสูร เช่น ท้าวกุเวรเวสสุวรรณ เป็นต้น นอกจากนี้ นักดนตรีไทยยังนิยมนำไปบรรเลงตอนจบการเทศน์ หรือการสวดมนต์ของพระสงฆ์ด้วย

นักดนตรีไทยหลายท่านนำเพลงกราวในไปประพันธ์ให้เป็นเพลงเดี่ยว โดยตกแต่งทำนอง ให้มีกลิ่นเ็ด็ดพรายของการบรรเลงเป็นเพลงเดี่ยว ทั้งทางโอดทางพัน การบรรเลงเก็บ และการ บรรเลงแบบลอยจังหวะ เพลงนี้จึงมีลีลาและทำนองหลายสำนวน จัดเป็นเพลงประเภทอวดฝีมือ ชั้นสูงของนักดนตรี และเป็นเพลงที่มีการประดิษฐ์เป็นทางเดี่ยวของเครื่องดนตรีเกือบทุกประเภท

ดังได้กล่าวมาแล้วถึงความพิเศษต่าง ๆ ของเพลงกราวใน จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะ ศึกษาเพลงเดี่ยวกราวใน และในบรรดาทางเดี่ยวกราวในของบรมครูทางดนตรีไทยที่มีชื่อเสียงต่าง ๆ บุคคลที่ผู้วิจัยให้ความสนใจในทางเพลงของท่านเป็นอย่างมาก และครูผู้นี้ท่านยังได้มีผลงาน เผยแพร่มากมาย ทั้งยังได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ปี พ.ศ.๒๕๓๖ ท่านผู้นี้คือ ครูจำเนียร ศรีไทยพันธุ์(ศิลปินแห่งชาติ)

ผู้วิจัยได้มีโอกาสศึกษาทางของเครื่องเป่าโดยเฉพาะปี่ในจากอาจารย์ไพฑูร อุณหะกะ ลูกศิษย์คนสำคัญของครูจำเนียร ศรีไทยพันธุ์ซึ่งวิชาความรู้ด้านเครื่องเป่าของอาจารย์ไพฑูร อุณหะกะ ล้วนได้รับการถ่ายทอดมาจากครูจำเนียร นอกจากนั้นผู้วิจัยยังได้ศึกษาจากเอกสารสำคัญต่าง ๆ ซึ่งก็พบว่าครูจำเนียร เป็นผู้ที่มีผลงานดีเด่นทั้งทางด้านฝีมือการบรรเลง ด้านการประพันธ์และด้านการ สอน

ด้านฝีมือครูจำเนียร มีผลงานการบรรเลงร่วมกับนักดนตรีที่มีชื่อเสียงหลายท่านและเคยทำ ดนตรีร่วมสมัยกับวงฟองน้ำและวงกังสดาล

ด้านการประพันธ์ครูจำเนียร ยังเป็นนักแต่งเพลงไทยท่านหนึ่งที่แต่งเพลงไว้มากมายหลาย สิบเพลง โดยแต่งไว้ทั้งทางเครื่อง ทางร้อง เนือร้อง และทางเดี่ยว ผลงานของครูจำเนียรหลายต่อ หลายเพลงเป็นที่นิยมของนักดนตรีนำไปแสดงมากมาย

ด้านความเป็นครูดนตรี ครูจำเนียร ได้อุทิศตัวเองเพื่อปลูกฝังคนรุ่นหลังให้สืบทอดวิชา ดนตรีต่อไปมิให้สูญหายและถ่ายทอดให้อย่างไม่ปิดบัง โดยครูจำเนียร เคยสอนดนตรีตาม สถานศึกษาต่าง ๆ ทั้งที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า, โรงเรียนครุ โณทยาน, มหาวิทยาลัยมหิดล, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สโมสรธนาคารกรุงเทพจำกัด (มหาชน) นอกจากนั้นยังสอนดนตรีให้กับเยาวชนและผู้สนใจทั่ว ๆ ไปตามแต่โอกาส

จากผลงานของครูจำเนียร ที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ครูจำเนียร เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงและมากด้วยความรู้ความสามารถรอบด้านครบถ้วนทั้งด้านฝีมือการบรรเลง ด้านการสอน และด้านการประพันธ์ อีกทั้งผลงานการประพันธ์ต่าง ๆ ของครูจำเนียร ยังเป็นที่ยอมรับของนักดนตรีทั่ว ๆ ไป

ผู้วิจัยได้รับการถ่ายทอดทางเดิยวี่ปี่ในซึ่งเป็นผลงานการประพันธ์ของครูจำเนียรในเพลงต่าง ๆ รวมถึงเพลงเดิยวี่ปี่กราวใน ทางครูจำเนียร จากอาจารย์ไพฑูร อุณหะกะ ผู้วิจัยจึงพบว่าเพลงเดิยวี่กราวในทางนี้ เป็นเพลงที่มีความไพเราะ มีกลวิธีพิเศษมากมาย อีกทั้งยังมีความน่าสนใจและควรค่าแก่การนำมาศึกษาวิเคราะห์กลวิธีพิเศษ ถิ่นและโครงสร้างของเพลง ให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป เพื่อทางเพลง ๆ นี้จะได้ไม่สูญหายไปกับกาลเวลา และเพื่อนักดนตรีรุ่นหลังจะได้มีโอกาสศึกษาทางเดิยวี่กราวในอันนี้ อีกทั้งยังรู้จักประวัติชีวิตของครูดนตรีไทยที่มีความรู้ความสามารถดังเช่น ครูจำเนียร ศรีไทยพันธุ์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและบริบทของเพลงกราวใน
๒. เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ทางเดิยวี่ปี่ในเพลงกราวในสามชั้นทางครูจำเนียร ศรีไทยพันธุ์ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทราบประวัติความเป็นมาของเพลงกราวใน
๒. ทราบวิธีการดำเนินงาน และการใช้กลวิธีพิเศษในการเดิยวี่ปี่ในเพลงกราวในสามชั้นทางครูจำเนียร ศรีไทยพันธุ์
๓. อนุรักษ์และเผยแพร่เดิยวี่ปี่ในเพลงกราวในสามชั้นทางครูจำเนียร ศรีไทยพันธุ์ให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาและสืบทอดต่อไป